

سایت حقوقی دادآور

حسن رحیمی - قاضی دادگستری

چک به عنوان جانشین پول در مبادلات اقتصادی و زندگی روزمره مردم نقش کلیدی دارد و امروزه استفاده از آن غیر قابل اجتناب است و موجب تسهیل و تشریح روابط اقتصادی میگردد با وجود این، عدم اطلاع کافی از قوانین و مقررات مربوط به آن میتواند مشکلات فراوانی را برای مردم، مراجع قضایی، بانکها، مراجع ثبتی و ... پدید آورد. به طوری که هر روز تعداد زیادی پرونده در دادسراها و دادگاهها و مراجع ثبتی در خصوص مشکلات مربوط به چک تشکیل میشود و عده زیادی از مردم را به مراجع قضایی میکشاند. بنابراین به دلیل حساس بودن نحوه استفاده از چک، برای کاهش تبعات آن، اطلاع از قوانین مربوطه بسیار مفید خواهد بود. در نوشتار حاضر برخی مسائل چک مانند صدور چک مشروط را از نقطه نظر قانونی مورد بررسی قرار خواهیم داد.

چک مشروط چیست؟ آیا چک مشروط از نظر بانک قابل ترتیب اثر است؟ چک مشروط چکی است که پرداخت مبلغ مندرج در متن آن منوط به تحقق شرطی باشد، مثلاً شخصی یک میلیون ریال را در وجه شخص دیگر در متن چک مینویسد اما برای پرداخت آن شرط میگذارد (مثلاً قید میکند پرداخت مبلغ منوط به تکمیل نقاشی اتومبیل به شماره .... میباشد).

همان طور که ذکر شد چک جانشین پول است و برای آسان و روان کردن مبادلات تجاری به کار گرفته شده است و کسی که اقدام به صدور چک در وجه دیگری مینماید لازم است در بانکی که به نام خود حساب دارد و دسته چک را از آن بانک دریافت نموده است به میزان مبلغی که در چک مینویسد وجه نقد داشته باشد یعنی دارنده چک به محض مراجعه به بانک (در تاریخی که در متن چک درج شده است) بتواند پول نقد دریافت کند و اگر شخصی چکی صادر کند و در آن شرطی را قید نماید بانک به آن شرط اعتنا نمیکند و اگر پول در حساب بانکی صادر کننده چک موجود باشد به میزان وجه چک پول به دارنده چک پرداخت مینماید و در صورتی که در حساب او در بانک در تاریخ مقرر در چک پول نباشد دارنده چک برای مطالبه وجه چک میتواند در دادگاه طرح دعوا نماید زیرا اصل این است که چک مانند پول نقد است یعنی به محض صدور چک در تاریخ مقرر چک باید قابل وصول باشد.

چنانچه چکی صادر شود و پرداخت وجه آن منوط به تحقق شرطی باشد آیا بانک تکلیفی برای احراز اینکه آن شرط محقق شده است خواهد داشت یا خیر؟

به عنوان مثال چکی صادر شود به مبلغ پنج میلیون تومان و در متن چک قید شود در صورتی این چک قابل پرداخت خواهد بود که دارنده چک اتومبیل خود را به نام اینجانب بنماید میخواستیم بدانیم چنین چکی در بانک با چه سرنوشتی مواجه خواهد بود.

به دلیل اینکه بانک واسطه پرداخت پول میباشد نه دادگاه، و قانونگذار خواسته است تا از این اسناد تجاری به صورت ساده و روان استفاده شود. بنابراین چنانچه صادر کننده برای پرداخت وجه چک شرط یا شروطی در متن چک درج کرده باشد

بانک به آن شرط یا شروط ترتیب اثر نخواهد داد و نسبت به پرداخت وجه آن در صورت وجود اعتبار لازم (پول) در بانک اقدام خواهد کرد و در غیر این صورت گواهی دایر بر فقدان موجودی یا کسر موجودی (برگشت) صادر خواهد نمود.^۱

پس در هنگام صدور چک حتماً باید دقت شود و به آنچه که در قانون آن اشاره شده است عمل نماییم نه آنچه که خودمان فکر میکنیم زیرا شاید از نظر کسی که در متن چک شرطی را برای پرداخت قید مینماید مبلغ چک تا زمان تحقق شرط انجام یا پایان یافتن عملی که مورد شرط است غیرقابل پرداخت بوده و بانک وجه چک را به دارنده چک پرداخت ننماید ولی قانون چیز دیگری مقرر نموده است و در این مورد بانک مکلف است طبق قانون به شرط مندرج در چک بیاعتنا باشد و وجه چک را در تاریخ مقرر پرداخت نماید و چنانچه در حساب شخص، موجودی برای پرداخت مبلغ چک نباشد بحث مراجعه به دادگاه و مشکلات آن مطرح میشود. پس صدور چک باید با احتیاط و با توجه به قوانین مربوطه انجام گیرد.^۱

آیا دارنده چک مشروط میتواند با شکایت از صادر کننده چک تقاضای مجازات او را از دادگاه بنماید؟

دارنده چک نمیتواند بر علیه صادر کننده چک مبنی بر مجازات او به دلیل صدور چک مشروط شکایت نماید چون چک مشروط از حمایت کیفری برخوردار نیست.^۱

نتیجه: در صورتی که کسی چک مشروط صادر نماید. دارنده چک میتواند در تاریخ چک به بانک مراجعه نماید و بانک توجهی به شرط مندرج در متن چک نمیکند و چنانچه در حساب صادر کننده، پول در بانک موجود باشد در مقابل چک، پول را به دارنده آن پرداخت میکند و اگر پولی در حساب نداشته باشد یا از وجه چک کمتر باشد گواهی عدم پرداخت یا کسر موجودی صادر میکند.

البته دارنده نمیتواند علیه صادر کننده اقدام کیفری نماید و درخواست محکومیت صادر کننده را بکند ولی میتواند با مراجعه به دادگاه و تقدیم درخواست وجه چک را مطالبه نماید. چک قانون صدور چک برخلاف چک قانون تجارت سند پرداخت است نه وسیله کسب اعتبار.

چک به عنوان جانشین پول در مبادلات اقتصادی و زندگی روزمره مردم نقش کلیدی دارد و امروزه استفاده از آن غیرقابل اجتناب است و موجب تسهیل و تشریح روابط اقتصادی میگردد با وجود این، عدم اطلاع کافی از قوانین و مقررات مربوط به آن میتواند مشکلات فراوانی را برای مردم، مراجع قضایی، بانکها، مراجع ثبتی و ... پدید آورد. به طوری که هر روز تعداد زیادی پرونده در دادسراها و دادگاهها و مراجع ثبتی در خصوص مشکلات مربوط به چک تشکیل میشود و عده زیادی از مردم را به مراجع قضایی میکشاند. بنابراین به دلیل حساس بودن نحوه استفاده از چک، برای کاهش تبعات آن، اطلاع از قوانین مربوطه بسیار مفید خواهد بود. در نوشتار حاضر برخی مسائل چک مانند صدور چک مشروط را از نقطه نظر قانونی مورد بررسی قرار خواهیم داد.^۱

چک مشروط چیست؟ آیا چک مشروط از نظر بانک قابل ترتیب اثر است؟ چک مشروط چکی است که پرداخت مبلغ مندرج در متن آن منوط به تحقق شرطی باشد، مثلاً شخصی یک میلیون ریال را در وجه شخص دیگر در متن چک مینویسد اما برای پرداخت آن شرط میگذارد (مثلاً قید میکند پرداخت مبلغ منوط به تکمیل نقاشی اتومبیل به شماره .... میباشد).

همان طور که ذکر شد چک جانشین پول است و برای آسان و روان کردن مبادلات تجاری به کار گرفته شده است و کسی که اقدام به صدور چک در وجه دیگری مینماید لازم است در بانکی که به نام خود حساب دارد و دسته چک را از آن بانک دریافت نموده است به میزان مبلغی که در چک مینویسد وجه نقد داشته باشد یعنی دارنده چک به محض مراجعه به بانک (در تاریخی که در متن چک درج شده است) بتواند پول نقد دریافت کند و اگر شخصی چکی صادر کند و در آن شرطی را قید نماید بانک به آن شرط اعتنا نمیکند و اگر پول در حساب بانکی صادر کننده چک موجود باشد به میزان وجه چک پول به دارنده چک پرداخت مینماید و در صورتی که در حساب او در بانک در تاریخ مقرر در چک پول نباشد دارنده چک برای مطالبه وجه چک میتواند در دادگاه طرح دعوا نماید زیرا اصل این است که چک مانند پول نقد است یعنی به محض صدور چک در تاریخ مقرر چک باید قابل وصول باشد.

چنانچه چکی صادر شود و پرداخت وجه آن منوط به تحقق شرطی باشد آیا بانک تکلیفی برای احراز اینکه آن شرط محقق شده است خواهد داشت یا خیر؟

به عنوان مثال چکی صادر شود به مبلغ پنج میلیون تومان و در متن چک قید شود در صورتی این چک قابل پرداخت خواهد بود که دارنده چک اتومبیل خود را به نام اینجانب بنماید میخواستیم بدانیم چنین چکی در بانک با چه سرنوشتی مواجه خواهد بود.

به دلیل اینکه بانک واسطه پرداخت پول میباشد نه دادگاه، و قانونگذار خواسته است تا از این اسناد تجاری به صورت ساده و روان استفاده شود. بنابراین چنانچه صادر کننده برای پرداخت وجه چک شرط یا شروطی در متن چک درج کرده باشد بانک به آن شرط یا شروط ترتیب اثر نخواهد داد و نسبت به پرداخت وجه آن در صورت وجود اعتبار لازم (پول) در بانک اقدام خواهد کرد و در غیر این صورت گواهی دایر بر فقدان موجودی یا کسر موجودی (برگشت) صادر خواهد نمود.

پس در هنگام صدور چک حتماً باید دقت شود و به آنچه که در قانون آن اشاره شده است عمل نماییم نه آنچه که خودمان فکر میکنیم زیرا شاید از نظر کسی که در متن چک شرطی را برای پرداخت قید مینماید مبلغ چک تا زمان تحقق شرط انجام یا پایان یافتن عملی که مورد شرط است غیر قابل پرداخت بوده و بانک وجه چک را به دارنده چک پرداخت ننماید ولی قانون چیز دیگری مقرر نموده است و در این مورد بانک مکلف است طبق قانون به شرط مندرج در چک بیاعتنا باشد و وجه چک را در تاریخ مقرر پرداخت نماید و چنانچه در حساب شخص، موجودی برای پرداخت مبلغ چک نباشد بحث مراجعه به دادگاه و مشکلات آن مطرح میشود. پس صدور چک باید با احتیاط و با توجه به قوانین مربوطه انجام گیرد.

آیا دارنده چک مشروط میتواند با شکایت از صادر کننده چک تقاضای مجازات او را از دادگاه بنماید؟

دارنده چک نمیتواند بر علیه صادر کننده چک مبنی بر مجازات او به دلیل صدور چک مشروط شکایت نماید چون چک مشروط از حمایت کیفری برخوردار نیست.^۱

نتیجه: در صورتی که کسی چک مشروط صادر نماید. دارنده چک میتواند در تاریخ چک به بانک مراجعه نماید و بانک توجهی به شرط مندرج در متن چک نمیکند و چنانچه در حساب صادر کننده، پول در بانک موجود باشد در مقابل چک، پول را به دارنده آن پرداخت میکند و اگر پولی در حساب نداشته باشد یا از وجه چک کمتر باشد گواهی عدم پرداخت یا کسر موجودی صادر میکند.

البته دارنده نمیتواند علیه صادر کننده اقدام کیفری نماید و درخواست محکومیت صادر کننده را بکند ولی میتواند با مراجعه به دادگاه و تقدیم درخواست وجه چک را مطالبه نماید. چک قانون صدور چک برخلاف چک قانون تجارت سند پرداخت است نه وسیله کسب اعتبار.

به نقل از سایت روزنامه اطلاعات